

РЕЦЕНЗИЯ

от акад. Иван Николаев Радев – действителен член на БАН,
на представените материали за участие в конкурс за заемане на
академичната длъжност „доцент“ в Пловдивския университет
„Паисий Хилендарски“

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки;
Професионално направление: 2.1. Филология;
Научна специалност: Теория и история на литературата/Литература за деца
и юноши/.

В конкурса за „доцент“, обявен в „Държавен вестник“, бр.94 от 25 ноември 2016 г., и в интернет-страницата на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към Филологически факултет, като кандидат участва единствено гл.ас. д-р Аделина Любомирова Странджева.

Общо представяне на получените материали

Като на един от избраните рецензенти по конкурса, своевременно ми бе предоставена цялата документация, изискваща се по процедурата според законовия ред – от професионалната характеристика на кандидатката и предложението на Катедрата, решението на Факултетския съвет, до излизане на обявата в „Държавен вестник“.

Налице е „Анотация на материалите по чл. 65 от ПРАСПУ на гл. ас. д-р Аделина Странджева за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“, включваща монографията в ръкопис „Историята на изкуството като археология – един учебник на Й. Груев и неговите културноисторически импликации“, списък и копия на 12 публикувани статии след доктуратурата, Резюме-самопреценка на приносите чрез подложения на задълбочена интерпретация учебник в ръкопис на Й. Груев от 1861 г.

Предмет:

Със заповед № С33 – 343 от 24.1.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“/ПУ/ съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление Филология, спец. „Теория и история на литературата“, обявен за нуждите на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс са подадени документи единствено от следния кандидат: гл.ас. д-р Аделина Любомирова Странджева, редовен преподавател в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Представеният от гл. ас. Аделина Любомирова Странджева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав в ПУ, и включва всички необходими документи:

- Административни документи;
- Учебна работа;
- Научни документи;
- Научно-изследователска дейност.

Кандидатката гл. ас. д-р Аделина Странджева е приложила общ Списък на научните си трудове, в който влизат публикациите ѝ до обявената доцентура: 1 монография, 31 научни статии, 6 научно-популярни материали и рецензии. Обект на рецензиране обаче е папката „Научни трудове, предложени за хабилитацията“, включваща копия на нейните изследвания и публикации, които са извън докторската дисертация, т.е. са във връзка с доцентурата. Става дума за:

- Цялостен труд в ръкопис „Историята на изкуството като археология – един учебник на Й. Груев и неговите културноисторически импликации“/236 с./
- 5 статии/3 в издания на български, 1 – на руски, 1- на испански/, които са по проблеми на хабилитационния труд;
- 5 статии по проблеми на възрожденската книжнина и култура;
- 2 участия в учебници за 7 и 8 клас в наше време.

Към така предоставената документация нямам никакви бележки.

За личността на кандидатката, както и за нейната преподавателска дейност, нямам възможност да давам конкретни оценки, да споделям мотивирана представа за нейната характеристика като филолог и преподавател. Сигурен съм, че колегите от Пловдивския университет, които са сред нас, ще запълнят празнината и ще уведомят комисията за тези страни от дейността и качествата, от присъствието на кандидатката в живота на Университета. Ще споделя само един доста впечатлил ме момент от по-общ характер в професионалното поведение на д-р Аделина Странджева. Независимо от това къде и какви занятия са ѝ възлагани – в научно-изследователските си занимания и прояви, тя неизменно остава в границите на XIX век, в териториите на българското Възраждане. Нещо повече – излиза, че досега тя е успявала да преодолее изкушенията, за да не се насочи към авторите „от първия ред“/бил той Паисий, Софроний или Бозвели, бил той Раковски, Друмев или Каравелов.../. В замяна на това обаче - е избрала за свой траен обект и като че ли се е обрекла на онова, което ни завеща същото това столетие не като „художествена литература“, а като „книжнина“ – школка, дидактична, преводна, побългарена... В очите на някои от колегите възрожденисти този избор може да предизвика противоречиви реакции. Но според мен той, оказал се изходна позиция на изследователските ѝ усилия, вече дава своите реални плодове и очаква своето доразгръщане и задълбочаване, за да превърне Аделина Странджева във веща

познавачка и интерпретаторка на този мощен пласт на възрожденската книжнина и култура.

Обща характеристика на дейността на кандидатката

Научно-изследователската дейност на гл. ас. д-р Аделина Странджева, въз основа на която тя кандидатства в обявения доцентски конкурс, доколкото мга да съдя, е органично продължение на досегашните ѝ занимания. Като имам предвид характера и вътрешната многоизмерност на проблематиката, значимия корпус от школно-дидактична книжнина с нейните десетки представители, съмнителната представа за престижност, дисертабилност и модерност, която битува сред малкото занимаващи се с възрожденска литература, я съветвам тя да продължи работата си и през следващите години в тази територия. Обикновено учебникарските издания са оставени „в ръцете“ на методистите – и то с оглед на тяхната парцелирана прагматична насоченост, а това съвсем не е достатъчно... Те са част от състоянието на българската литература през Възраждането като цяло и тяхното място и значение, покрай конкретните си тематично-образователни роли, са в съвкупността си и значим културологичен, а и литературоведчески проблем.

В центъра на материалите, с които гл.ас. Странджева аспира за доцент в обявения конкурс, е изследването с надслов „**Историята на изкуството като археология – един учебник на Й. Груев и неговите културноисторически импликации**“. Предварителната нагласа за поет риск с насочването към неиздаден учебник/при толкова издадени.../ с неговата нетрадиционна и външно неактуална за възрожденското време тематика и вклиняване в просветното дело, бързо се разсейва. Първият знак, който безспорно заговаря за вложен професионализъм, пределна пълнота и сигурност на преценките и обобщенията в предлаганото изследване, са трите дяла:

а. Задълбочена авторска интерпретация на учебника, съставено-написан и въведен в учебния процес от Й. Груев,

б. Нормализираният текст, придружен от изключително подробни и обогатяващи контекста бележки и коментари от авторката,

в. Цялостно факсимилно копие на учебника.

Макар и да оредява гилдията на възрожденистите откъм специалисти, работещи с архивите и домогващи се до своите изводи и обобщения чрез онова, което те предлагат или подкрепят във връзка с истините за българската литература от XVIII-XIX в., все още се срещат такива /вкл. и моя милост/, които доказват, че не всичко е извадено на показ, че е интерпретирано и заело мястото си в нейния каталог. Кандидатката в тази конкурс е сред тях. Нещо повече – с това си изследване тя е сред единичните случаи, ангажирала се не с обичайния подход, в който взема превес интерпретацията и като нейна илюстрация под формата на цитати, фрагменти, преразкази - автентичното присъствие на ръкописа. Подход, превръщащ читателя и другите специалисти в пасивни възприематели, по принцип безпрекословно длъжни да приемат за верни и

изчерпателни срещнатите оценки, тълкувания и твърдения... Не бих го нарекъл модерен, за да не обидя кандидатката и да я улича в амбиции, които очевидно са ѝ чужди. Но според мен това е подход - постигащ пределна професионална пълнота в практика, поставяща си за цел изваждането от анонимността на дадена творба в нейната цялост и придружена от оценките и характеристиката на специалиста.

С изследването си в този му вид/дано то бъде и публикувано/, въвличащо присъствието и на текстове, документиращи глосаторския отглас от страна на Й. Груевите питомци - гл.ас. Аделина Странджева, въвежда този педагог и продуктивен книжовник сред възрожденци в лицето на Неофит Рилски и съдбата на публикуваната му „Българска граматика“, на Добри Чинтулов с публикуваните му по ученически версии негови учебници... И авторката доказва, че това е роля формираща, ефективно намираща своето продължение и следовници, налагаща отпечатък върху подготовката на идващите. В това отношение впечатлението е, че Й. Груев не следва строго дадени образци, с богатата си и изключително многообразна книжовна практика не припокрива определена учебно-образователна или естетическа платформа. Авторът на ръкописа „Познания от археология“ е не просто едно от множеството проявления на онова състояние на общокултурния и литературния живот, когато той не се направлява от изградени институции, не съдържа утвърден канон и регламентирани критерии, а участниците му залагат на собствените си качества и воля за себеосъществяване. В този смисъл, както с цялостното си дело, така и с интерпретирания от д-р Странджева учебник, се оказва типичен, пълноценно осъществил се продукт на културологична ситуация, в която всеки участник си е сам „и институцията“, „и педагогиката“, „и методиката“, „и практиката“ в учебно-образователния процес. Възприеман в това му амплуа, Й. Груев си позволява да въведе и поддържа няколко години подобен предмет в Пловдивското епархиално училище. Ето защо и при неговото интерпретиране и вписване в процеса, авторката с право тръгва и се придържа към представа, сведена до следната дефиниция:

„Така в полето на образователно-дидактичния поток от информацията, обхваната в „Познания от археология“, се разпознават пресечните точки на филологията, философията, историята, теологията, дори на сравнително-културологичното изследване, а подобна интердисциплинарна територия не може да не бъде оценена като постижение в учебникарската книжнина от епохата“/с. 22-23/.

Пътем ще отбележа, че както тази продуктивна изходна позиция, така и цялостното пълноценно осмисляне на Й. Груевото съчинение с този му надслов и това съдържание, няма как да го очакваме от археолог-специалист. Може да ни го предложи само културолог – филолог, изграден познавач на българското Възрждане, какъвто в случая се явява д-р Аделина Странджева. Този нейн несъмнен принос чрез въвеждането на едно непознато, но реализирано съчинение-учебник в обръщение, за пореден път ни убеждава, че възрожденската литература не е една „капсулирана монада“, изчерпала възможностите си да ни изненада с нещо непознато. От тръгват конкретните

приноси моменти, свързани с коментар и категоризиране на познавателния заряд и възможности за духовно-интелектуално обогатяване, който излъчват отделните фрагменти в изложението, отделните съдържателни, оценъчни и езикови аспекти на това изложение.

Ако трябва да спомена отделни конкретни критически бележки за първия дял на изследването, те не засягат личната авторска позиция, изводи и твърдения на самата кандидатка. Виждам ги по-скоро като нейно предоверяване на някои от ползваните източници. Така например – прочетено е в цитиран авторитетен труд подвеждащото свидетелство: “През 1849 г. Колю Фичето построява новия дом на Стефан Пенев Ахтар – т.нар. „Къща с маймунката“. И в изследването четем, че в нея възрожденецът осъществява колекционерските си интереси към българското минало/с. 29/. А тя е на малко известния търновски търговец Никола Коюв... Подобен е случаят с категоризирането като „плахи опити“ на програмата, която следват одесчани в лицето на В. Априлов за издирване на старини/монети, грамоти.../ по българските земи и пр. Но те са несъществени...

Не по-малък интерес с вложения професионализъм и значението си според мен предизвиква и втория дял на обсъжданото изследване. Чрез него д-р Аделина Странджева приобщава по-широк кръг от евентуални читатели, дава възможност за едно по-директно, естествено възприемане на съдържанието на учебника. Налице е старателна, скруполюзно осъществена работа над езика, с който е представен текста. Но за специалиста-читател от особена важност в случая са внушителния корпус от „бележки под линия“. Те очевидно са резултат от много издирвания, справки, съпоставки и позовавания. Но тяхната пълнота и задълбоченост напълно оправдават вложения труд и несъмнено доуплътняват характера му на културоложко изследване.

Тук е мястото – имайки предвид и първия интерпретаторски дял – да изтъкна сериозното, многостранно библиографско „обслужване“, което д-р Аделина Странджева е осигурила на хабилитационния ситруд в неговата цялост. Става дума за един изключително богат свод на специализирана изследователска и справочна литература, който стои зад двете първи части на изложението. Характерът на проблематиката, която занимава кандидатката в конкурса - гл.ас. д-р Аделина Странджева, е от такова естество, че не виждам никакъв особен смисъл от статистика на цитиранията, но не така стои въпроса със статистиката и обсега на цитираната и използвана литература в обсъждания нейн труд. За прегледност са ориентирани в три групи: Изследвания – 97, Извори – 55, Периодични издания – 9. По-важно е твърдото убеждение след осъществения прочит на текста, че те са използвани, че те са намерили мястото си в предлаганите изводи и обобщения. С част от тях авторката очевидно е работила и преди подготовката на хабилитационния си труд, навярно ще допира до тях и в следващите си издирвания.

Заклучение.

Документите и материалите, представени от гл.ас. Аделина Любомирова Странджева **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса е представила достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и видимо разширяват и задълбочават територията на нейните научни дирения в областта на българската литература на XIX в., доопределят мястото ѝ в българската литературна възрожденистика. В това категорично ни убеждава предложеният хабилитационен труд, а и статиите, посветени на П.Р.Славейков, Лука Касъров, Андрей Цанов, на които не се спрях по-горе в изложението си. Би трябвало да се има предвид, че две от включените в списъка статии тя е успяла да публикува в научни сборници, издадени в чужбина/Москва, Новосибирск/.

Научната и преподавателската квалификация на гл. ас. д-р Аделина Любомирова Странджева е безспорна и тя се очертава като добре подготвен и работещ специалист по проблемите на новата българска литература.

Постигнатите от гл.ас. д-р Аделина Любомирова Странджева резултати в учебната и научно-изследователската дейност напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет към Пловдивския университет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, след анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и научно-приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избора на гл.ас. д-р Аделина Любомирова Странджева на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление „Филология“/Теория и история на литературата – Литература за деца и юноши/.

20 март 2017 г.
Велико Търново

Рецензент:
/акад. Иван Радев/